

160

Kasım 2015

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

TÜRKİYE'DE İŞ ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ
SÜRECİ YAVAŞLADI MI?

Selen Akses, İKV Kıdemli Uzmanı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

www.ikv.org.tr

TÜRKİYE'DE İŞ ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ SÜRECİ YAVAŞLADI MI?

Dünya Bankası'nın hazırladığı "İş Yapma Endeksi 2016: Düzenleyici Kalitenin ve Verimliliğin Ölçülmesi" raporu 27 Ekim 2015 tarihinde yayımlandı¹. Bilindiği üzere, 2003 yılından beri her yıl hazırlanan söz konusu "İş Yapma Endeksi" (*Doing Business*) raporlarında ülkelerdeki yerel şirketlerin iş kurmalarını ve iş yapmalarını etkileyen bir dizi düzenleme mercek altına alınıyor. Geçtiğimiz yılda olduğu gibi, bu yılki değerlendirme yine 10 gösterge ("İşe Başlama Kolaylığı", "İnşaat İzinlerinin Alınması", "Elektrik Bağlatma", "Tapu Siciline Kayıt", "Kredi Alma", "Azınlık Pay Sahibi Yatırımcılarının Korunması", "Vergilerin Ödenmesi", "Sınır Ötesi Ticaret", "Sözleşmelerin Uygulanması" ve "İflasın Çözümü") kapsamında yapıldı.

Raporda, Avrupa ve Orta Asya ülkeleri kategorisinde yer alan Türkiye, orta gelir düzeyine sahip ülkeler arasında değerlendiriliyor. Bu yılki endekste, 189 ülke arasında, Türkiye 55'inci sırada yer alıyor. Geçtiğimiz yıl yayınlanan "İş Yapma Endeksi 2015" raporuna göre değerlendirildiğinde, Türkiye'nin performansında bir değişikliğin kaydedilmediği sonucuna varılıyor. Ancak bu yılki raporda yapılan veri revizyonu ve göstergelerin hesaplanmasında kullanılan metodolojin değişmesi sonucunda, geçtiğimiz yıl 51'inci sırada yer alan Türkiye'nin bu yıl dört basamak gerileyerek 55'inci sıraya düştüğü ortaya çıkıyor.

Genel Tespitler:

- ❖ Geçtiğimiz son birkaç yılda, Türkiye'de iş ortamının iyileştirilmesine yönelik girişimde bulunulmadığı gözlemleniyor.
- ❖ Bu yılki raporda, Türkiye, bu yıl sadece "İnşaat İzinlerinin Alınması" (10 basamak) alanında ilerleme kaydetti.
- ❖ Türkiye, "Sözleşmelerin Uygulanması" (19 basamak), "İşe Başlama Kolaylığı" (14); "Kredi Alma" (8); "İflasın Çözümü" (6); "Vergilerin Ödenmesi" (5) ve "Elektrik Bağlatma", "Tapu Siciline Kayıt" ve "Sınır Ötesi Ticaret" (1) alanlardaki sıralamada gerileme gösterdi.
- ❖ Türkiye'nin en iyi performans sergilediği alan "Azınlık Pay Sahibi Yatırımcılarının Korunması" olmaya devam ederken, geçtiğimiz yıl Türkiye "İnşaat İzinlerinin Alınması" kategorisinde en ciddi sorunları yaşarken bu yıl "İflasın çözümü" kategorisi ortaya çıkıyor.
- ❖ Türkiye'deki iş yapma ortamı koşullarının çoğu AB üyesi ülkenin gerisinde kaldığı gözleniyor. Türkiye sadece Lüksemburg, Yunanistan ve Malta'nın önüne geçmiş durumda.

¹ World Bank Group, "Doing Business 2016: Measuring Regulatory Quality and Efficiency", Ekim 2015.

Endeks hesaplanmasında kullanılan metodolojinin değişmesi üzerine, Türkiye’de şirketlerin iş kurmaları ve iş yapmalarını etkileyen dzenlemeleri ve endeksleri geçtiğimiz yıla göre kıyaslayabilmek için, bu yeni yayınlanan rapordaki verilerin kullanılması gerekiyor. Türkiye’nin performansını göstergeler bazında daha detaylı olarak incelediğimizde ise şöyle bir tablo karşımıza ıkıyor²:

“İşe Başlama Kolaylığı”

İşe Başlama Kolaylığı	Türkiye		AB Ortalama	AB’deki en iyi performans	AB’deki en düşük performans
	DB2016	DB2015	DB2016	DB2016	DB2016
İşlem sayısı	8	8	4,9	2 (Litvanya)	10 (Malta)
Süre (gün)	7,5	7,5	10,2	2,5 (Portekiz)	30 (Polonya)
Maliyet (kişi başına gelirin yüzdesi olarak)	16,6	16,4	3,6	0 (Slovenya)	13,8 (İtalya)
Asgari sermaye (kişi başına gelirin yüzdesi olarak)	11,0	12,1	10,7	0 (12 AB yesi)	47.7 (Macaristan)
Sıra	94	88	48	8 (Litvanya)	132 (Malta)

“İşe Başlama Kolaylığı” endeksi ile iş kurmak isteyen bir girişimcinin yapması gereken tüm işlemler tespit edilerek bu prosedürlerin tamamlanması için harcanan zaman ve maliyetler llyor.

“İşe Başlama Kolaylığı” endeksinde, Türkiye geçen seneye göre on dört sıra düşerek bu yıl 94’uncu sırada yer alıyor. Türkiye’de bir iş yerinin açılması için 8 işlemden geçilmesi gerekiyor ve bu işlemlerin yapılması 7,5 gün sürüyor. 2004 yılında yapılması gereken işlem sayısının 13 olduğu ve bu işlemlerin gerçekleştirilmesi için toplam 38 gün gerektiği göz önünde tutulduğunda, Türkiye’de iş kurma prosedürünün kolaylaştırılması konusunda geçtiğimiz on yıl içinde önemli ilerlemeler kaydedildi. Ancak bu iyileşmeye rağmen, Türkiye’nin bu alandaki performansı AB ortalamasının altında kalıyor.

Türkiye’de iş kurma için istenilen asgari sermayenin, kişi başına gelirin yüzde 11’i olması gerekiyor. Bu alanda Türkiye’de iş kurma maliyeti, kişi başına düşen milli gelirin yüzde 16,6’sına tekabül ediyor. 2010 - 2011 yıllarında Türkiye’de kuruluş sözleşmesi ve diğer belgeler için alınan noter harçlarında indirim sağlanmasıyla iş kurma daha az maliyetli hale getirilerek şirketlerin tescil süreci hızlandırıldı. Ancak 2013 yılın da Türkiye’nin asgari sermaye gerekliliklerini arttırması ve geçen yıl da şirketlerin kuruluş kayıt ve noter ücretlerinin yeniden arttırılmasıyla birlikte şirketlerin kurulmasındaki engeller oğaltılmış oldu. Ne yazık ki bu olumsuz gelişmeler sonucunda, Türkiye’nin bu alandaki maliyet konusunda AB ortalamasından çok uzak olduğu ve hatta AB’de bu alanda en zayıf performansı sergileyen İtalya’nın bile gerisinde kaldığı gözleniyor.

Avrupa Komisyonu’nun Türkiye için hazırladığı 2015 İlerleme Raporu’nda Türkiye’de iş kurmanın hem daha maliyetli hem daha külfetli hale dönüştüğü vurgulandı. Ancak Türkiye’de iş kurmanın daha maliyetli hale gelmesi ve zorlaşmasına rağmen, yeni

² World Bank Group, “Doing Business 2016: Measuring Regulatory Quality and Efficiency/Economy Profile 2016: Turkey”, Ekim 2015.

kurulan işletme sayısının bir önceki yıla göre yüzde 16,3 oranında arttığına da dikkat çekildi. İlerleme Raporunda, Türkiye'nin pazara giriş koşulları genel olarak iyileştirmesi gerektiği hususuna vurgu yapıldı.

“İnşaat İzinlerinin Alınması”

İnşaat İzinlerinin Alınması	Türkiye		AB Ortalama	AB'deki en iyi performans	AB'deki en düşük performans
	DB2016	DB2015	DB2016	DB2016	DB2016
İşlem sayısı	18	19	12,6	7 (Danimarka)	23 (Macaristan)
Süre (gün)	103	104	176,5	64 (Danimarka)	617 (GKRY)
Maliyet değerin (depo yüzdesi olarak)	3,6	4,0	2,1	0,1 (Slovakya)	8,8 (Hırvatistan)
Kalite inşaat kontrol oluşturma endeksi (0-15)	9,5	9,5	11,5	14 (Macaristan)	9 (GKRY)
Sıra	98	108	59	5 (Danimarka)	145 (GKRY)

“İnşaat İzinlerinin Alınması” endeksi ile ülkenin en büyük ticari şehrinde basit bir ticaret malı deposunun inşa edilmesi için yapılması gereken işlemler ve bu işlemlerin gerçekleştirilmesi için harcanan gün ve maliyetler göz önünde tutuluyor. Bu yılki raporda kategoriye ayrıca yeni bir endeks eklendi. Kalite kontrol oluşturma endeksi, bina yapım kurallarını, kontrol ve güvenlik mekanizmalarını değerlendiriyor.

Geçtiğimiz yıl içinde, Türkiye, “İş Yapma” endeksi kapsamında değerlendirilen 10 alan içinde sadece inşaat izinlerinin alınması kategorisinde reform gerçekleştirmiş bulunuyor. Bu alanda 10 basamak yükselerek 98'inci sıraya ulaşmasına rağmen, Türkiye bu alanda düşük bir performans sergilemeye devam ediyor. Ancak bu gelişmeler sayesinde, Türkiye'nin en zayıf performans gösterdiği alan olmaktan çıktığı gözlemleniyor. Türkiye'de inşaat izninin alınması için 18 farklı işlemten geçilmesi ve bu işlemlerin tamamlanması için de toplam 103 gün gerekiyor. İnşaat izinlerinin alınması için yapılması işlem sayısı açısından Türkiye AB ortalamasının gerisinde kalıyor. Ancak bu işlemlerin gerçekleştirilmesi için harcanan süre dikkate alındığında, Türkiye'nin bu alanda AB ortalamasının üstünde bir performans sergiliyor.

Birkaç yıl evvel, Türkiye'de parsel planının teslim edilmesi için tanınan sürenin sınırlandırılması ve iskân izni için gerekli belge sayısının azaltılması, inşaat izni alınması için gereken sürenin indirilmesinde önemli rol oynadı. Geçtiğimiz yıl içinde de, Türkiye'de itfaiyeden alınan izin için gerekli sürecin hızlandırılmasına yönelik de önemler alındı. Ancak tüm bu olumlu gelişmelere rağmen, Türkiye'nin bu alandaki performansının AB ortalamasının altında kaldığı gözlemleniyor. Nitekim, Avrupa Komisyonu'nun İlerleme Raporlarında, Türkiye'de inşaat izinlerinin alınma sürecinin zorlu ve hala çok zaman alıcı olduğu hususuna dikkat çekilmeye devam ediliyor.

Elektrik Bağlatma

Elektrik Bağlatma	Türkiye		AB Ortalama	AB'deki en iyi performans	AB'deki en düşük performans
	DB2016	DB2015	DB2016	DB2016	DB2016
İşlem sayısı	4	4	5	3 (İsveç)	8 (Romanya)
Süre (gün)	63	70	92,6	23 (Avusturya)	252 (Macaristan)
Maliyet (Kişi başına gelir yüzdesi)	599,6	433,3	134,3	19,5 (Polonya)	573,7 (Romanya)
Tedarik güvenliği ve tarifelerin şeffaflık endeksi (0-8)	6	6	7,1	8 (12 AB üyesi)	5 (AB üyesi)
Sıra	36	35	48	3 (Almanya)	133 (Romanya)

“Elektrik Bağlatma” endeksi ile yerel bir işletmenin elektrik bağlantısını kurmak için aşması gereken işlemler ve ayrıca bu işlemlerin tamamlanması için gereken süre ve harcanan maliyet hesaplanıyor. Bu yılki raporda, “Elektrik Bağlatma” kategorisi kapsamında tedarik güvenliği ve tarifelerin şeffaflığını ölçen bir endeks eklendi.

“Elektrik Bağlatma” endeksi, Türkiye’nin en iyi performans sergilediği üç alandan birini teşkil etmesinin yanında, AB ortalamasından daha üstün bir performans sergilediği de dikkat çekiyor. Türkiye’de yerel bir işletmenin elektrik bağlantısını kurmak için 4 işlemten geçilmesi gerekiyor. Türkiye’de şirketler tesislerine toplam 63 günde elektrik bağlatabiliyorlar. Türkiye’nin özellikle bir işletmenin elektrik bağlantısını kurmak için aşması gereken işlem sayısı ve bu işlemlerin tamamlanması için gereken süreyi azaltmak konusunda AB geneline göre daha başarılı olduğu anlaşılıyor. Nitekim, iki yıl evvel, Türkiye’de dış denetimin kaldırılarak ve ayrıca bazı idari masraflar düşürülerek şirketlerin elektrik bağlatma süreci kolaylaştırıldı. Ancak tüm bu olumlu gelişmelere rağmen, Türkiye’de bir işletmenin elektrik bağlantısı kurmasının çok maliyetli olmaya devam ettiğine dikkat çekiliyor. Nitekim maliyet konusunda, Türkiye AB ortalamasının çok gerisinde kalmakla beraber AB’de bu alanda en düşük performans sergileyen Romanya’nın da altında bir performans sergiliyor. Türkiye’nin şirketler için elektrik bağlatma maliyetini düşürmesi gerekiyor.

Tapu Siciline Kayıt

Tapu Siciline Kayıt	Türkiye		AB Ortalama	AB'deki en iyi performans	AB'deki en düşük performans
	DB2016	DB2015	DB2016	DB2016	DB2016
İşlem sayısı	7	7	5	1 (İsveç)	10 (Yunanistan)
Süre (gün)	7	7	23	1 (Portekiz)	62 (Hırvatistan)
Maliyet (Mülk değerinin yüzdesi olarak)	4,0	4,0	4,5	0 (Slovakya)	12,7 (Belçika)
Arazi idaresinin kalite endeksti	21,5	21,5	22,5	28,5 (Litvanya)	4,5 (Yunanistan)

(0-30)					
Sıra	52	51	48	2 (Litvanya)	144 (Yunanistan)

“Tapu Siciline Kayıt” endeksi ile bir şirketin başka bir şirketin mülkiyetini alması ve mülkiyeti kendi üzerine geçirmesi için gereken tüm işlemler değerlendiriliyor. Bu yılki raporda, bu kategori kapsamına arazi idare sisteminin kalitesini değerlendiren bir endeks eklendi.

Türkiye’de bir mülkün tescil edilmesi için toplam 7 işlem gerekmektedir ve bu işlemlerin tamamlanması 7 gün sürmektedir. Türkiye’de bir şirketin mülk edinmesi ve mülkiyeti kendi üzerine geçirmesi için öngörülen işlem sayısı AB ortalamasına göre daha fazla ancak bu sürecin AB geneline göre çok daha kısa sürdüğü ve maliyetin de daha az olduğu gözlemleniyor. Her ne kadar, iki yıl önce, Türkiye’de tescil ve birçok başka harçların artırılması sonucunda gayrimenkul transferleri daha maliyetli hale getirilmiş olsa da, AB’ye göre kıyasla Türkiye’nin bu alandaki performansı iyi durumda.

Kredi Alma

Kredi Alma	Türkiye		AB Ortalama	AB’deki en iyi performans	AB’deki en düşük performans
	DB2016	DB2015	DB2016	DB2016	DB2016
Yasal haklar endeksindeki gücü (0-10)	3	3	5,8	10 (Romanya)	2 (3 AB üyesi)
Kredi bilgi derinlik endeksi (0-6)	7	7	6,0	8 (4 AB üyesi)	0 (Malta)
Resmi sicil kapsamı (yetişkinlerin yüzdesi olarak)	74,9	63,6	18,9	100 (Portekiz)	1,6 (Almanya)
Özel büro kapsamı (yetişkinlerin yüzdesi olarak)	0,0	0,0	54,6	100 (7 AB üyesi)	7,7 (Danimarka)
Sıra	79	71	59	7 (Romanya)	174 (Malta)

“Kredi Alma” endeksi ile borç alanların ve borç verenlerin kredi bilgi paylaşımları ve onların yasal hakları değerlendiriliyor.

Geçen seneye göre, Türkiye sekiz basamak düşerek bu endekste 79’uncu sırada yer alıyor. Ayrıca bu alanda Türkiye, AB ortalamasının altında bir performans sergiliyor. 2004 yılından bu yana, Türkiye’de yasal haklar endeksindeki gücü ve kredi bilgi derinlik endekslerinde önemli bir ilerleme kaydedilmediği gözleniyor. Türkiye’de, özellikle, borç alanlar ve verenlerin yasal haklarının iyileştirmesi yönünde adımlar atılması gerekiyor. Geçtiğimiz on yıl içinde borç verme kararlarını kolaylaştırmak amacıyla kredi bilgilerine erişim imkânlarının yaygınlaştırılması için yeni önlemlerin de hiç alınmadığı gözlemleniyor. Buna rağmen, Türkiye’de kredi bilgi paylaşımını ölçen endeks yasal haklar endeksine göre daha yüksek düzeyde olduğu beraber AB ortalamasının da üstünde bulunduğu dikkat çekiyor.

Azınlık Pay Sahibi Yatırımcılarının Korunması

Azınlık Pay Sahibi Yatırımcılarının Korunması	Türkiye		AB Ortalama	AB'deki en iyi performans	AB'deki en düşük performans
	DB2016	DB2015	DB2016	DB2016	DB2016
Çıkar çatışması düzenlemelerinin kapsam endeksi (0-10)	6,7	6,7	5,9	8,7 (İrlanda)	4 (Macaristan)
Hissedarların yönetim kapsam endeksi (0-10)	7,0	7,0	6,6	8 (3 AB üyesi)	4,7 (Lüksemburg)
Yatırımcı koruma endeksindeki gücü (0-10)	6,8	6,8	6,2	7,8 (İngiltere)	4,5 (Lüksemburg)
Sıra	20	20	45	4 (İngiltere)	122 (Lüksemburg)

“Azınlık Pay Sahibi Yatırımcılarının Korunması” endeksi ile yöneticilerin kendi çıkarları için şirketi kullanmalarına karşı azınlık hissedarlarının korunma gücü değerlendiriliyor.

“Azınlık Pay Sahibi Yatırımcıların Korunması” başlıklı endekste 20 sırada yer alarak Türkiye'nin en iyi performans sergilediği alan olmaya devam ediyor. Türkiye'de 2012 yılında yürürlüğe giren yeni ticaret kanunu ile yatırımcıların korunmasına ilişkin önemli önlemler alındı. Söz konusu kanun sayesinde yöneticilere yönelik olarak, ilgili tarafların şirket kârlarını boşaltmalarıyla ilgili suiistimal içeren işlemlerinde sorumlu tutulmalarını sağlayan düzenleme ve hissedarların iddia konusu zarar doğuracak çıkar çatışmalarını araştırmak üzere bir müfettiş görevlendirilmelerini talep etme imkânı tanındı. Bu gelişmeler doğrultusunda, Türkiye, bir yıl zarfında, “Yatırımcıların Korunması” endeksinde 33 basamak yükselmeyi başardı. Bu yeni kanun Türkiye'nin bu alandaki performansını önemli ölçüde güçlendirdi.

Türkiye bu endekste AB ortalamasında üstünde bir performans sergiliyor. Ayrıca bu endeksin hesaplanmasında dikkate alınan üç göstergede Türkiye'de AB geneline göre yöneticilerin kendi çıkarları için şirketi kullanmalarına karşı azınlık pay sahibi yatırımcıların korunmasının daha etkin bir şekilde sağlandığı ortaya koyuyor.

Vergilerin Ödenmesi

Vergilerin Ödenmesi	Türkiye		AB Ortalama	AB'deki en iyi performans	AB'deki en düşük performans
	DB2016	DB2015	DB2016	DB2016	DB2016
Vergi sayısı (Yılda kaç ödeme)	11	11	10,9	6 (İsveç)	27 (GKRY)
Zaman (Yıl başına saat)	226	226	185,6	55 (Lüksemburg)	423 (Bulgaristan)
Toplam vergi oranı (karın yüzdesi)	40,9	40,3	41,5	20 (Hırvatistan)	64,8 (İtalya)
Sıra	61	56	54	6 (İrlanda)	137 (İtalya)

“Vergilerin Ödenmesi” endeksi ile orta boy işletmelerin belli bir sürede ödemesi gerektiği vergileri ve ödenen vergilerinin şirket için getirdiği idari külfet dikkate alınmaktadır.

Geçen seneye göre, 5 basamak düşerek Türkiye bu endekste 61’inci sırada yer alıyor. Türkiye’de işletmelerin ödemeleri gereken ortalama vergi sayısı 11’dir. Şirketlerin bu vergileri ödemek için ise yılda 226 saatlik zaman ayırdıkları tespit edilmiştir. Türkiye’deki şirketler toplam kârın yüzde 40,9’unu vergiye yatırıyor. 2006 yılında, Türkiye’de toplam vergi oranının, kârın yüzde 53’ünü oluşturduğu göz önünde tutulduğunda, bu alanda önemli ilerleme kaydedildiği bir gerçektir. Bir kaç yıl evvel, Türkiye’nin şirketlere yüzde 5 avantaj getiren sosyal güvenlik primi indiriminin sağlanması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak geçtiğimiz yılda işverenler için sosyal güvenlik katkı oranının şirketler açısından artırılması vergilerin de artış göstermesine neden oldu. Şirketlerin vergi konusunda Türkiye’nin AB ortalamasının biraz altında kalıyor. Türkiye’nin vergi ödeme süresini iyileştirmeye yönelik adımlar atması gerekiyor.

Sınır Ötesi Ticaret

Sınır Ötesi Ticaret	Türkiye		AB Ortalama	AB’deki en iyi performans	AB’deki en düşük performans
	DB2016	DB2015	DB2016	DB2016	DB2016
İhracat için gerekli süre: Sınır uyumu (saat)	8	8	8	0 (16 AB üyesi)	36 (Almanya)
İhracat bedeli: Sınır uyumu (dolar)	356	356	95	0 (16 AB üyesi)	345 (Almanya)
İhracat için gerekli süre: Belge uyuşumu (saat)	2	2	1	1 (21 AB üyesi)	4 (İngiltere)
İhracat bedeli: Belge uyuşumu (dolar)	87	87	16	0 (18 AB üyesi)	75 (İrlanda)
İthalat için gerekli süre: Sınır uyumu (saat)	36	36	2	0 (21 AB üyesi)	24 (İrlanda)
İthalat bedeli: Sınır uyumu (dolar)	655	655	37	0 (24 AB üyesi)	335 (GKRY)
İthalat için gerekli süre: Belge uyuşumu (saat)	11	11	1	1 (26 AB üyesi)	2 (GKRY)
İthalat için gerekli süre: Belge uyuşumu (dolar)	142	142	7	0 (25 AB üyesi)	75 (İrlanda)
Sıra	62	61	14	1 (16 AB üyesi)	48 (İrlanda)

“Sınır Ötesi Ticaret” endeksi ile malların deniz yoluyla ihraç veya ithal edilmesi için gerekli belgelerin yanı sıra tüm bu sevkiyat işleminin süresi ve maliyeti göz önünde tutuluyor.

Türkiye bu endekste 62'nci sırada yer alıyor. Türkiye'nin bu alanda AB performansının çok gerisinde kaldığı gözlemleniyor. AB geneliyle kıyasla, Türkiye'de sevkiyat işlemlerinin çok maliyetli olduğu ortaya çıkıyor. 2008 yılında, özellikle ticaret belgelerinin hazırlanması için gerekli sürenin azaltılmasıyla, Türkiye'de ithalat ve ihracat işlemlerinin önemli derecede kolaylaştırıldığı gözlemlendi. Ancak geçtiğimiz yıllar içinde ise, bu alanlar bir ilerleme kaydedilmedi.

Sözleşmelerin Uygulanması

Sözleşmelerin Uygulanması	Türkiye		AB Ortalama	AB En iyi performans	AB En düşük performans
	DB2016	DB2015	DB2016	DB2016	DB2016
Süre (gün)	580	420	589,8	300 (Litvanya)	1580 (Yunanistan)
Maliyet (talebin yüzdesi)	24,9	24,9	21,9	9,7 (Lüksemburg)	43,9 (İngiltere)
Yasal süreç kalite endeksi (0-18)	13	13	11,2	15 (İngiltere)	6 (Hollanda)
Sıra	36	17	49	3 (Litvanya)	143 (GKRY)

"Sözleşmelerin Uygulanması" endeksi ile yerel mahkemelerde adli sistemin bir ticaret davasını çözmesi konusunda ne kadar etkin olduğu değerlendiriliyor.

"Sözleşmelerin Uygulanması" endeksi, Türkiye'nin en iyi performans sergilediği üç alandan birini teşkil ediyor. Türkiye bu alanda AB ortalamasından daha üstün bir performans sergiliyor. Geçen yıl içinde, kullanıcı mahkemeler için elektronik kayıt sisteminin oluşturulması ile sözleşmelerin uygulanmasında önemli kolaylıklar sağlandı ve bu husus bir önceki rapora olumlu yansımıştı. Buna karşın, geçtiğimiz bir yıl içinde Türkiye bu alanda gerilme gösterdi. Şöyle ki; Türkiye bu endekste geçen seneye göre, 19 basamak düşerek 36'ıncı sırada yer alıyor.

Bir ticari sözleşmenin uygulanabilmesi yolunda yapılan işlemlerin tamamlanması için toplam 580 gün harcandığı gözlemleniyor. Sözleşmenin uygulama maliyeti ise talebin yüzde 24,9'unu oluşturuyor. Avrupa Komisyonu'nun bu yılki ilerleme raporunda, ticaret mahkemesi hâkimlerinin yeterince uzmanlaşmamış olmalarından dolayı ticari sözleşmelere ilişkin yaptırımın halen uzun bir süreç aldığı hususuna dikkat çekilmeye devam ediliyor.

İflasın Çözümü

İflasın Çözümü	Türkiye		AB Ortalama	AB'deki en iyi performans	AB'deki en düşük performans
	DB2016	DB2015	DB2016	DB2016	DB2016
Süre (yıl)	4,5	3,3	2	0,4 (İrlanda)	4 (Slovakya)
Maliyet (Mülkün yüzdesi olarak)	14,5	14,5	10,3	3,5 (3 AB üyesi)	22 (İtalya)
Kazanım oranı (dolar başına sent)	27,9	22,3	63,8	90,1 (Finlandiya)	30,5 (Hırvatistan)

İflas çerçeve endeksi gücü (0-16)	8	8	11,8	15 (Almanya)	7 (Lüksemburg)
Sıra	124	102	32	1 (Finlandiya)	83 (Malta)

“İflasın Çözümü” endeksi ile iç varlıklara ilişkin tasfiye süresi ve maliyeti değerlendiriliyor. Ayrıca mevcut yasal çerçevenin bütünlüğünü ve yeterliliğinin iflas çerçeve endeksi gücü ile tasfiye ve yeniden organizasyona olan uygulanabilirliği değerlendirilmektedir.

Geçtiğimiz bir yıl içinde, Türkiye iflasın çözümü alanında sıralamada 22 basamak düştü. Türkiye bu alanda çok düşük bir performans sergilemek yanında AB'nin çok gerisinde kalmaya devam ediyor. Türkiye’de bir şirketin tasfiye prosedürleri ortalama 4,5 yıl sürmektedir. Bir yıl içinde, alacakların geri dönüş oranının sadece yüzde 22,3’ten yüzde 27,9’a yükselmesi, en azından düşük seyreden geri dönüş oranının bir nebze de olsa artmış olması olumlu bir gelişme olarak değerlendiriliyor. Ancak bu oranın AB ortalamasından çok uzak kaldığı da bir gerçektir. Ayrıca Avrupa Komisyonu’nun Türkiye 2015 İlerleme Raporu’nda, Türkiye’de şirket tasfiyesinin maliyetli olmaya devam ettiğine ve uzun zaman alan bir süreç olduğuna dikkat çekildi. Bu tablo sonucunda, kapanan veya tasfiye edilen işletme sayısında 2013 yılına göre yüzde 3,3 oranında azalma kaydettiği belirtildi.

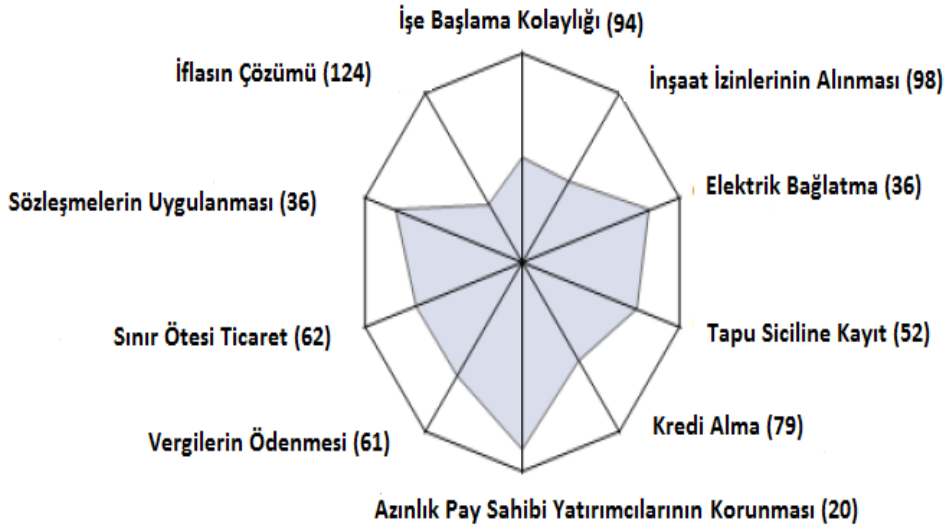
Türkiye’de iş ortamının iyileştirilmesine yönelik reform süreci yavaşladı

Geçtiğimiz son birkaç yılda, Türkiye’de iş ortamının iyileştirilmesine yönelik pek girişimlerde bulunulmadığı gözlemleniyor. İki yıl evvel, Türkiye’de kullanıcı mahkemeler için elektronik kayıt sistemine geçilmesi sağlanarak sözleşmelerin uygulanma sürecine kolaylık getirildi. Bu yıl içinde de, itfaiyeden alınan izin için gerekli süreci hızlandırılması sağlanarak Türkiye’de inşaat izinlerinin alınması süreci iyileştirildi. Bu bir yıllık süre zarfında, Türkiye sadece “İnşaat İzinlerinin Alınması” kategorisinde iyileşme kaydetti. “Azınlık Pay Sahibi Yatırımcılarının Korunması” kategorisinde Türkiye’nin geçen yıllık konumunu korumayı başarırken, geriye kalan diğer alanlarda ise sıralamalarda gerilediği tespit edildi. Bu gerileme özellikle “Sözleşmelerin Uygulanması”, “İşe Başlama Kolaylığı” ve “İnşaat İzinlerin Alınması”nda daha belirgin olduğu dikkat çekiyor.

Yukarıda da belirtildiği gibi, Türkiye’de inşaat izinlerinin alınma sürecinin zorlu ve hala çok zaman alıcı olması nedeniyle ülke bu sıralamada geride kalmaya devam ediyor. Öte yandan, ticaret mahkemesi hâkimlerinin yeterince uzmanlaşmamış olmalarından dolayı ticari sözleşmelere ilişkin yaptırımın halen uzun sürmesi nedeniyle, Türkiye’nin “İflasın Çözümü” kategorisinde de geride kaldığı gözlemleniyor. Türkiye’de özellikle inşaat izinlerinin alınması ve şirketlerinin tasfiye süreçlerinin kolaylaştırmasına yönelik önlemlerin hayata geçirilmesi önem taşıyor. Tüm bunların yanı sıra, Türkiye’de iş kurmanın maliyetli ve külfetli olduğu da dikkat çekiyor. He ne kadar yeni kurulan işletme sayısında artış kaydedilmeye devam edilse de, Türkiye’nin iş kurma koşullarını iyileştirmesi şart olarak görülüyor.

Bu olumsuz performanslara karşın, Türkiye’nin en iyi performans gösterdiği alan olarak “Azınlık Pay Sahibi Yatırımcılarının Korunması” olmaya devam ediyor. 2012 yılında ticaret kanununun kabul edilmesinin Türkiye’deki yatırımcıların korunması açısından bir dönüm noktası oluşturduğu kabul ediliyor.

Şekil 1: Türkiye'nin genel performans tablosu

Türkiye'deki iş yapma ortamı koşulları AB'deki çoğu üye ülkenin gerisinde

Dünya Bankası tarafından Türkiye için hazırlanan ülke raporunda, "İş Yapma Endeksi" sıralamasında, Türkiye'nin, Gürcistan (sıralamada 24), Romanya (37), Bulgaristan (38), Rusya Federasyonu (51), Ukrayna (83) ve Hindistan (130) ile kıyaslaması yapıldı. Ancak Türkiye'nin AB ile müzakere sürecinde olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizin Romanya ve Bulgaristan ile birlikte, diğer AB Üye Devletleri'nin yanı sıra aday ve potansiyel aday ülkeler ile kıyaslamasının yapılması daha uygun olacaktır.

AB üye devletleri, aday ve potansiyel aday ülkelerinin "İş Yapma Endeksi" sıralamasındaki yeri

Sıralama	Ülke	Geçen yıla göre	Sıralama	Ülke	Geçen yıla göre (eski hesaplama metoduna göre)
3	Danimarka	+ 1	33	İspanya	=
6	İngiltere	+ 2	36	Çek Cumhuriyeti	+8
8	İsveç	+ 1	37	Romanya	+11
10	Finlandiya	+1	38	Bulgaristan	=
12	Makedonya	+ 18	40	Hırvatistan	+25
15	Almanya	-1	42	Macaristan	+12
16	Estonya	+1	43	Belçika	-1
17	İrlanda	-4	45	İtalya	+11
19	İzlanda	-7	46	Karadağ	-10
20	Litvanya	+4	47	GKRY	+13
21	Avusturya	=	55	Türkiye	=
22	Letonya	+1	59	Sırbistan	+32
23	Portekiz	+2	60	Yunanistan	+1

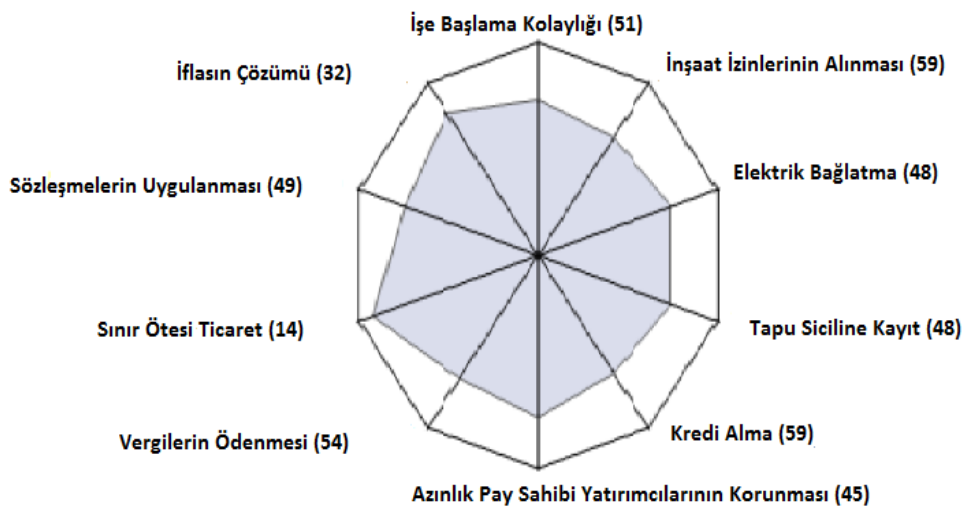
25	Polonya	+7	61	Lüksemburg	-2
27	Fransa	+4	66	Kosova	+2
28	Hollanda	-1	79	Bosna Hersek	+28
29	Slovakya	+8	80	Malta	+14
29	Slovenya	+22	97	Arnavutluk	-22

AB Üye Devletleri'nin sıralamasına dayanılarak kıyaslama yapıldığında, Türkiye'deki iş yapma ortamı koşullarının AB'nin çoğu üye ülkelerinin gerisinde kaldığı gözlemleniyor. Sıralamada, Türkiye, sadece Yunanistan ve Lüksemburg ve Malta'dan daha iyi bir performans sergiliyor. Geçtiğimiz yılki sıralamada, İtalya ve GKRY'in önündeyken, bu yıl İtalya ve GKRY Türkiye'yi geçmiş bulunuyorlar. Bu iki ülke de geçtiğimiz bir yıl içerisinde önemli reformlara imza attılar. İtalya, sözleşmelerin uygulamalarını kolaylaştıracak önlemler alırken, GKRY de elektrik bağlatma, kredi alma ve vergilerin ödeme süreçlerinde iyileştirmeler getirdi.

Türkiye ile beraber katılım müzakerelerine başlayan ve 1 Temmuz 2013 tarihinde AB'ye katılan Hırvatistan'daki iş yapma koşulları geçtiğimiz yıl Türkiye'nin gerisindeyken, bu yılki sıralamada 25 basamak yükselerek Türkiye'nin önüne geçtiği gözlemleniyor. Hırvatistan bu bir yıl içinde sözleşmelerin uygulamalarını kolaylaştıracak önlemler aldı.

Diğer yandan, kıyaslamayı aday ve potansiyel aday ülkelerinin sıralamasına göre bakıldığında, aday ülkelere Makedonya, İzlanda ve Karadağ'daki iş yapma ortamı koşullarının Türkiye'den çok daha iyi olduğu da bir gerçektir. Sıralamada, Türkiye, Sırbistan, Kosova, Bosna Hersek ve Arnavutluk'un önünde bulunuyor.

Şekil 2: AB'nin genel performans tablosu³

³ World Bank Group, "Doing Business 2016: Measuring Regulatory Quality and Efficiency / Regional Profile 2016: European Union", Ekim 2015.

Göstergeler bazında incelendiğinde ise, Türkiye, “İş Başlama Kolaylığı”, “İnşaat İzinlerinin Alınması”, “Tapu Siciline Kayıt”, “Kredi Alma”, “Vergilerin Ödenmesi”, “Sınır Ötesi Ticaret” ve “İflasın Çözümü” alanlarında AB performansının gerisinde kalıyor. Bu fark “İş Başlama Kolaylığı”, “İflasın Çözümü”, “İnşaat İzinlerinin Alınması” ve “Sınır Ötesi Ticaret” alanlarında daha belirgin olarak ortaya çıkıyor. Buna karşın, “Elektrik Bağlama”, “Azınlık Pay Sahibi Yatırımcılarının Korunması” ve “Sözleşmelerin Uygulanması” alanlarında ise Türkiye, AB ile kıyasla daha iyi bir performans sergiliyor. Bu öne çıkmanın en belirgin olduğu alan ise kuşkusuz “Azınlık Pay Sahibi Yatırımcılarının Korunması”dır.

Durum böyle iken, göstergeler bazında Türkiye ile AB performansı kıyaslandığında karşıya çıkan tablo çok da olumsuz görünmüyor. Nitekim uzun yıllardır, Türkiye, Birlik içindeki rekabet baskısı ve piyasa güçleri ile baş edebilme kapasitesine sahip olduğunu göstermiştir. Ancak Türkiye’de başta KOBİ’ler olmak üzere şirketlerin daha kolay gelişebilmeleri açısından iş ortamının iyileştirilmesi gerektiği de inkâr edilemez. Nitekim Avrupa Komisyonu’nun yayımladığı son İlerleme Raporunda, Türkiye’de iş ortamının iyileştirilmesi için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiği hususuna vurgu yapıldı. Bunun için özellikle şirketlerin pazara girişlerini kolaylaştıracak önlemlerin alınmasıyla beraber hukukun üstünlüğünün de güçlendirilmesinin şart olduğu belirtildi. Günümüz dünyasında, bir ülkenin ekonomik faaliyetlerini geliştirmesi, yabancı yatırım çekebilmesi ve rekabet gücünü artırabilmesi büyük ölçüde iş dünyası dostu bir ortam yaratabilmesi, bürokratik yükü azaltabilmesi, ekstra maliyetleri minimize etmesi ve her şeyin temelinde öngörülebilir ve güvenilir bir hukuk sistemi oluşturabilmesine bağlıdır.